

М. Г. Гречка

магістрант I року навчання, спеціальність 081 Право,

ОНУ імені І. І. Мечникова,

*Науковий керівник: д.ю.н., доцент кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики Б. М. Орловський*

ОБГРУНТОВАНІСТЬ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАКІНЧЕННЯМ СТРОКІВ ДАВНОСТІ

На теперішній час Україна знаходиться на новому етапі свого розвитку, що передбачає радикальні зміни у значній кількості сфер суспільної діяльності, за рахунок використання прогресивного світового досвіду. Кримінальне право не є виключенням, і я хочу наголосити на певних моментах, які, на мою думку, доцільно було б змінити у діючому Кримінальному кодексі України. Наразі я спробую довести, що «звільнення від відповідальності у зв'язку з закінченням строків давності» є застарілою категорією, й на сьогодні потрібно відмовитись від її застосування.

Перш за все, декілька слів про саму категорію, щоб розуміти з чим ми маємо справу. Строк давності – це передбачений ст. 49

Кримінального кодексу (далі – КК) України певний проміжок часу з дня вчинення злочину і до дня набрання вироком законної сили, закінчення якого є підставою для звільнення особи, яка вчинила злочин, від кримінальної відповідальності. Матеріально-правовими підставами звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності є:

- закінчення встановлених ч. 1 ст. 49 та ст. 106 КК строків;
- відсутність обставин, що порушують їх перебіг (частини 2-4 ст. 49 КК) [1].

Тобто ми бачимо, що особа, яка скоїла злочин, може уникнути покарання лише тому, що з дня його скоєння пройшов певний час. На мою думку, так не повинно бути, й ці положення скоріш заважають здійсненню правосуддя, ніж допомагають. Ці положення суперечать завданню Кримінально-процесуального кодексу, а саме про «забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини»[2]. Я також вважаю, що кожна особа, яка вчинила злочин, повинна бути притягнута до кримінальної відповідальності, незалежно від таких факторів як строк давності і т.д.

Основним аргументом на користь застосування цих положень є те, що підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності за ст. 49 КК визнається **благополучне** закінчення певних строків давності з дня вчинення злочину і до набрання законної сили обвинувальним вироком суду, яким особа засуджена за вчинений нею злочин певної тяжкості. Благополучним визнається

таке закінчення зазначених строків давності, протягом яких особа, що вчинила злочин, виконала дві умови:

- не ухилялася від слідства або суду;
- не вчинила новий злочин середньої тяжкості, тяжкий або особливо тяжкий злочин.

Тобто законодавець виходить з того, що якщо особа не ухилялася від слідства та суду, то закінчення строків давності є свідченням того, що має місце необґрунтована затримка слідства або судового процесу, й особа зазнає певних негативних наслідків занадто довго, й затримка здійснена не з її вини. Звичайно, такі ситуації мають місце бути, але ж потрібно розглянути й інші недоліки такого підходу.

Я маю на увазі ситуації, коли особа здійснила злочин, й про це здійснення не було відомо протягом великої кількості років, й через умовних 20-30 років правда виходить назовні, але особа вже не підлягає притягненню до відповідальності – тому що закінчилися строки давності. Це дійсно є актуальною проблемою, враховуючи нещодавні події в Америці, де за короткий термін велика кількість відомих жінок зізналися, що на початку їх кар'єри вони стали жертвами домагань з боку продюсерів і т.д.. Ця проблема викликала величезний резонанс з боку суспільства, яке здебільшого вимагало покарання цих недобросовісних представників чоловічої статті. Сам факт домагань навіть не стали доводити в суді, тому що з моменту їх здійснення пройшло 20-30 років, й осіб в будь-якому випадку не притягнути до відповідальності, що породжує відчуття безкарності у суспільстві. При тому, що в деяких випадках, з урахуванням наявних фактів вина продюсерів було очевидна, але максимум що вони

отримали за свої діяння – репутаційні втрати та суспільне засудження.

Якщо іноземного досвіду не достатньо, то приклади можна знайти й в практиці українських судів. Наприклад, особа, яка знаходилася в стані алкогольного сп'яніння, здійснила наїзд на осіб, в результаті чого одна з них загинула. Але дотримуючись вимог, передбачених статтями 284 – 286 КПК України, суд обґрунтовано звільнив обвинувачену від кримінальної відповідальності й закрит кримінальне провадження у зв'язку із закінченням строків давності [3].

Прояви розуміння цієї проблеми можна знайти в положеннях Кримінального кодексу. Згідно з ч. 5 ст. 49: «Давність не застосовується у разі вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених у статтях 109-114-2, проти миру та безпеки людства, передбачених у статтях 437-439 і частині першій статті 442 цього Кодексу» [4]. Тобто законодавець розуміє, що деякі злочини повинні каратися в будь-якому випадку, незалежно від закінчення строків давності. Але виокремлення таких злочинів є цілком суб'єктивним, й не зрозуміло, чому не поширити це на всі злочини.

На мою думку, проблема цих положень знаходить свій прояв в моменті початку перебігу строку давності. Перебіг починається з моменту **скоєння** злочину. Саме в цьому й знаходить прояв мій головний посил. Сплив великого за часом терміну відмінює сам факт скоєння злочину? Зменшує шкідливі наслідки, які зазнала потерпіла особа? Авжеж ні.

Підсумовуючи все вищесказане, я можу виокремити 2 шляхи вирішення цієї проблеми: по-перше, можна ліквідування положення про звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності як такого, по-друге, можна змінити момент початку перебігу давності, а саме визначити його як «момент вручення підозри» або «момент початку провадження щодо відповідного злочину».

Список використаної літератури

1. Аналіз судової практики застосування норм закону про звільнення від кримінальної відповідальності (покарання) у зв'язку із закінченням строків давності. URL: <https://zakon.osmark.com.ua> (дата звернення 01.10.2022).

2. Кримінально-процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

3. Постанова Жовтневого районного суду міста Запоріжжя по справі № 192/3301/16-к, провадження № 51-3094 км 20 від 25.02.2022ср. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95242104?fbclid=IwAR0-hN> (дата звернення 01.10.2022).

4. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.